

Portret redatelja: Jiří Menzel

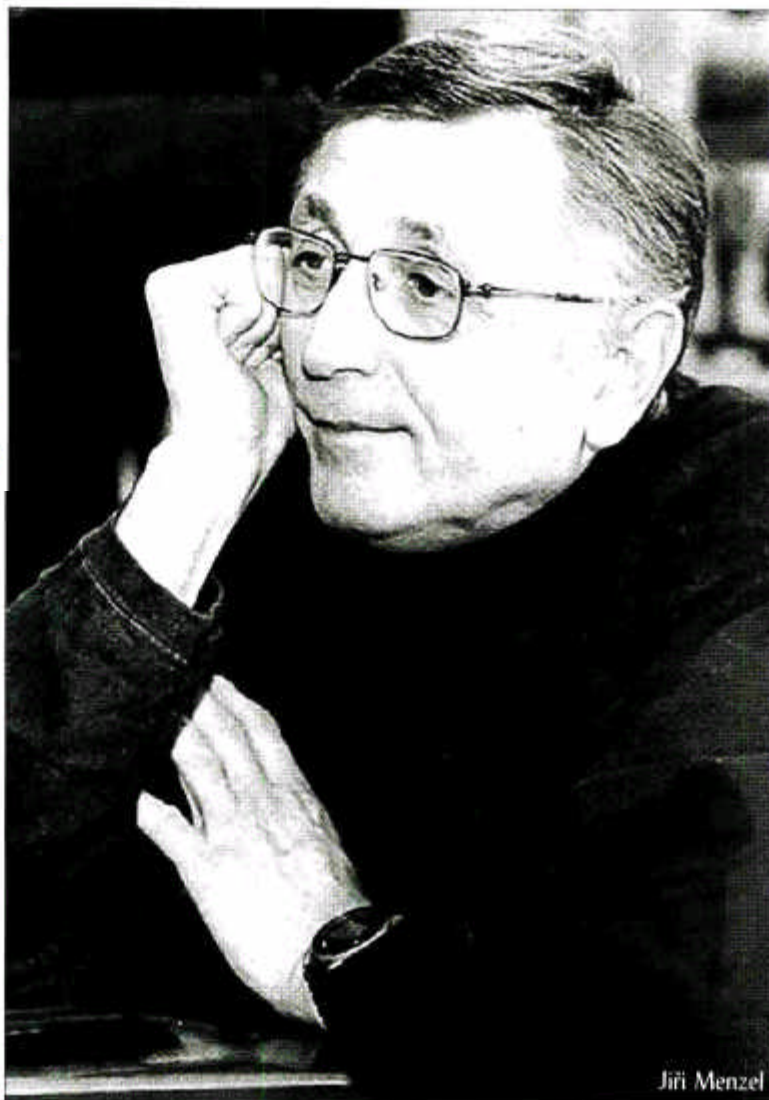
Prvak češke komedije

Jiří Menzel filmsku je karijeru započeo 1965. režirajući epizode u omnibusima Zločin u djevojačkoj školi i Biseri na dnu, a godinu kasnije definitivno zablistao sa Strogo kontroliranim vlakovima

Kada je početkom 1960-ih u istočnoeuropskim državama nastupio val liberalizacije, omogućivši nacionalnim kinematografijama da se intenzivnije otresu retoričkog tereta socializma, naročito se istaknula čehoslovačka filmska produkcija. Tada se javlja nekoliko novih autora, diplomanata praške filmske akademije FAMU, koji su tijekom desetljeća doveli čehoslovačku kinematografiju na razinu vodećih svjetskih filmskih sila. Jedan od njih bio je i Jiří Menzel, koji je filmsku karijeru započeo 1965. režirajući epizode u omnibusima *Zločin u djevojačkoj školi* i *Biseri na dnu*, a godinu kasnije definitivno zablistao sa *Strogo kontroliranim vlakovima*. Film je snimljen prema istoimenom sjajnom literarnom predlošku Bohumila Hrabala, o posljednjim danima 2. svjetskog rata iz perspektive djelatnika provincijske željezničke postaje, naročito mladića koji je više opterećen svojim ljubavnim nedaćama nego ratnim strahotama.

Narativno sofisticirano prožimanje životnih užitaka s ratnim tragedijama te nostalgичno oslikavanje provincijskog ugođaja rezultiralo je svjetskim uspjehom i dobivenim Oscarom za najbolji strani film. *Strogo kontrolirani vlakovi* značajni su i kao početak iznimno plodne suradnje Menzela i Hrabala, dva umjetnika sličnih senzibiliteta unatoč različitosti medija u kojima stvaraju. Njihov sljedeći zajednički film *Ševe na žici* (1971.) zabranjen je zbog izražene društvene kritičnosti, čemu su očito pridonijele i velike političke promjene u Čehoslovačkoj 1968., a krajem desetljeća Menzel demonstrira metafilske sklonosti u *Veličanstvenim momcima s kamerom*, gdje njegovi junaci (prvi češki snimatelji i filmski prikazivači) asociraju na likove iz Bogdanovičeva Nickelodeona.

Plodotvorna suradnja s Hrabalom nastavlja se početkom 1980-ih, rezultirajući izvrsno režiranim komedijama (*Striženo-košeno*, *Svečanost visibaba*) u kojima humorističkim pristupom briljantno razotkriva

Jiří Menzel

»Selo moje malo«

ljudske karakterne osobine i slabosti. Vrhunac takvog pristupa je *Selo moje malo* (1985.), gdje Menzel vanserijskom narativnom vještinom spaja uobičajene narativne motive (tinejdžerska seksualnost, preljub u ruralnoj sredini, kritika komunizma i drugo) s nepobjedivim životnim

optimizmom, čime potvrđuje status vjerojatno najvećeg majstora češke komedije.

Nastavlja režirati i tijekom 1990-ih, iako s nešto slabijim odazivom publike i kritike (*Prosjačka opera*, *Život i neobičajne avanture vojaka Ivana Čonkina*), a njegova sklonost kazališnoj režiji i glumi u filmovima drugih redatelja često ga povezuje s hrvatskom kulturnom scenom (2002. godine glumio je u Juranovom *Potonulom groblju*). U tom smislu naročito je značajan ovogodišnji filmski festival u Puli, budući da se Menzelu upravo večeras na Kaštelu prikazuje novi film *Služio sam engleskog kralja* (takoder prema prozi pokojnog Hrabala), dok će sutra u Circolu govoriti o svojem filmskom opusu i umjetničkom radu. Jedinstvena prilika za susret s likom i djelom ovog velikana europskog filma.

Elvis LENIĆ